

Cesta rodiny André z Durínska cez Čechy a Moravu do Uhorska

Príslušníci našej rodiny žili v priebehu histórie v rôznych častiach Uhorska. Často sa sťahovali z jednej obce do druhej, ale často aj z jednej župy do druhej. Pravdepodobne to súviselo s ich povolaním. Protestantský farár alebo učiteľ ide tam, kam je povolaný, kde je zvolený. Od 16. storočia ich nachádzame v župách Fejér, Nitra, Vas, Győr, Gemer, Komárom, Temes, Torontál a nakoniec v Prešporku.

Príbuzenstvo sa stále zväčšovalo, často o rodiny, ktoré sa do Prešporku sťahovali z krajín mimo Uhorska, z rôznych kútov strednej Európy. Tirolčania pochádzali z Brixenu in Thale, Bavori z Pasova, Sasi z Hildburghausenu, Sliezski Prusi zo Strehlenu.

Štúdiu s názvom v nadpise som napísal o rodine mojej praprababičky, pani Anny André, manželky môjho prapradedka Károlya Samarjay. Pochádzala z rodiny, ktorá dala množstvo veľmi cenných členov pôsobiacich v oblasti školstva a vedy.

Starý otec mojej praprababičky, Christian Carl André, sa narodil 20. marca 1763 v Hildburghausene, hlavnom meste Sasko-Hildburghausenského vojvodstva. Od roku 1779 študoval právo, pedagogiku a hudbu na univerzite v Jene. Po univerzitných štúdiách pracoval ako tajomník a radný vo Waldeckom kniežatstve, potom sa stal radným v Arolsene. V roku 1782 opustil štátnu službu a začal pracovať v oblasti ľudového vzdelávania. Jeho hlavným cieľom bol intelektuálny a morálny rozvoj strednej a nižšej triedy, ktorý chcel dosiahnuť jednoduchými a zrozumiteľnými prostriedkami. V Arolsene založil školu podľa vzoru Salzmannovej školy v Schnepfenthale. V roku 1785 nastúpil do vzdelávacieho ústavu vo Schnepfenthale, ktorý funguje dodnes, a v roku 1787 sám založil dievčenskú školu v Schnepfenthale, ktorú potom v roku 1790 presťahoval do Gothy a viedol ju do roku 1798. V Gothe bol (spolu)vydavateľom denníka a časopisov. V roku 1798 bol pozvaný na miesto riaditeľa evanjelickej školy v Brne, kde pôsobil do roku 1812. André sa už v tom čase začal zaujímať o poľnohospodárstvo a publikoval spisy na túto tému. V Brne bol obzvlášť aktívny v rozvoji prírodovedného vzdelávania; napísal na Morave prvú príručku k štúdiu mineralógie, prvú štatistiku a prvý prehľad moravského priemyslu a založil niekoľko časopisov. Vstúpil do Spoločnosti poľnohospodárstva a slobodných umení a stal sa jej tajomníkom. Jeho azda najcennejším úspechom bolo založenie dnešného Moravského zemského múzea v spolupráci s osobnosťami moravskej intelektuálnej elity tej doby. V Rakúsku čoraz prísnejšia a úzkoprsá cenzúra a časté znemožnenie politických iniciatív odrádzali Andrého od zotrvania v rakúskych dedičných dŕžavách. V roku 1821 sa vzdal všetkých svojich funkcií, prijal pozvanie kráľa Viliama Württemberského a presťahoval sa do Stuttgartu, kde pracoval ako dvorný radca až do svojej smrti 19. júla 1831.

Prvorodený syn Christiana Carla Andrého, Emil, otec mojej praprababičky, bol kvalifikovaný lesník. Bol hlavným lesníkom niekoľkých kniežacích rodín v Čechách a na Morave (Salm, Auersperg, Dietrichstein, Odescalchi) a venoval sa aj chovu oviec. Svoje skúsenosti s lesníctvom a chovom oviec publikoval vo

viacerých dielach. Jeho syn, Emil mladší nasledoval v šľapajach svojho starého otca a otca v chove oviec, venoval sa chovu oviec a o tom aj publikoval.

Druhý syn Christiana Carla Andrého, Rudolf, nasledoval bratove kroky. Stal sa správcom panstiev Salm-Reiferscheidt v Rájci a Blansku a neskôr v Tišnove. Jeho najväčším úspechom bolo zlepšenie chovu oviec a systematizácia oviec.

Kariéra Ludwiga André, brata mojej praprababičky, druhorodeného syna Emila André, sa líši od kariéry ostatných členov rodiny. Po presťahovaní rodiny do Prešporku nové prostredie silne ovplyvnilo študenta, ktorý dovtedy nebol veľmi výnimočný. Jeho učiteľom jazyka bol jeho neskorší švagor Károly Samarjay, ktorý ho presvedčil, aby dokončil štúdium na gymnáziu v Prešporku. Následne študoval právo a v roku 1843 zložil advokátsku skúšku. Bol zamestnaný vo vtedajšom krajinskom sneme ako vyslanec neprítomných magnátov. V roku 1845 sa stal praktikantom v Uhorskej kráľovskej dvornej komore a neskôr bol prijatý na ministerstvo financií. Ako ministerský radca pracoval na reforme pozemkovej dane po vyrovnaní a na zavedení katastra pozemkovej dane. Z dnešného pohľadu je jeho azda najväčšou zásluhou to, že nám zanechal rozsiahle pamäte, v ktorých opisuje svoju rodinu, ale aj spoločenské a politické udalosti, ktoré zažil, ako napríklad revolúciu v roku 1848.

Pamäte Ludwiga André ma podnietili k ďalšiemu výskumu minulosti rodiny. Tak som sa dostal k článkom Csabu T. Reisza, ktorý sa zaoberá históriou katastra, o Ludwiga André a jeho rodine. V korešpondencii, ktorá sa medzi nami začala, ma autor požiadal, aby som zhrnul poznatky, ktoré by v dôsledku môjho doterajšieho výskumu mohli ďalej obohatiť históriu rodiny André. Táto štúdia bola publikovaná v roku 2024 v štvrťročnom časopise histórie katastra CATASTRUM.

SAMARJAY ZOLTÁN: Cesta rodiny André z Durínska cez Čechy a Moravu do Uhorska (<https://doi.org/10.59884/Catastrum.2024.2>).